

РИНОК АГРОСТРАХУВАННЯ УКРАЇНИ У 2014-2016 АНДЕРАЙТИНГОВИХ РОКАХ

Аналітичне дослідження

Вступ

Проект «Розвиток фінансування аграрного сектору в Європі та Центральній Азії», частина Глобальної Практики Групи Світового банку «Фінанси та Ринки», представляє результати дослідження ринку агрострахування в Україні за 2014 – 2016 андерайтингові роки¹.

Дане дослідження має на меті показати безперервно у часі загальні тенденції розвитку ринку агрострахування з 2005 по 2016 рік та детально висвітлити ситуацію на ринку агрострахування у 2015-му та першій половині 2016-го андерайтингового року.

Проект «Розвиток фінансування аграрного сектору в Європі та Центральній Азії» впроваджується Міжнародною фінансовою корпорацією (IFC, Група Світового банку) з липня 2015 року в партнерстві з урядами Австрії та Угорщини. Проект працює в Україні, Азербайджані, країнах Центральної Азії та Західних Балканах та має на меті сприяти збільшенню фінансування малих та середніх сільськогосподарських підприємств. Ця мета може бути досягнута завдяки активній роботі Проекту із кредиторами в напрямку розвитку їх потенціалу в кредитуванні аграрного сектору, розуміння та управління погодними та цінновими ризиками, а також шляхом застосування ефективних інструментів кредитування та впровадження успішних пілотних проєктів.

Страхові компанії надали свої дані для дослідження на добровільній основі. Проект висловлює свою вдячність за співпрацю усім компаніям, що взяли участь у дослідженні, зокрема: АСК «Інго Україна», СК «Оранта-Січ», СК «Страхові гарантії», СК «РЗУ Україна», СК «Брокбізнес», ПрАТ «УАСК», «АСКА», СК «АХА страхування», ПАТ «СК «Універсальна», ЧАО «УАСК», ПрАТ «УПСК», ПрАТ «АСК «Фініст», СК «Теком», ПрАТ «СГ «ТАС», ПрАТ СК «Здорово», ПАТ «СК «Країна», та СК «Альфа Страхування». Висловлюємо також подяку об'єднанням страховиків, якими є Ліга страхових організацій України та Українська Федерація Убезпечення, за сприяння в отриманні даних.

1. Пояснювальна записка

Для підготовки цього документу були використані дані попередніх звітів IFC за 2009-2012 роки, звіт компанії «Агроіншуранс Інтернешнл» за 2013 рік² та дані, надані страховими компаніями щодо їхньої діяльності зі страхування аграрних ризиків за 2014, 2015 та 2016 роки.

Термін «агрострахування» застосовується у звіті до страхування сільськогосподарських культур, садів та виноградників. Сільськогосподарські тварини не є об'єктом цього дослідження.

Звіт сформовано на базі даних страхових компаній за три періоди:

- 1) 2014-й андерайтинговий рік (зима 2013-2014 та весна-літо 2014);
- 2) 2015-й андерайтинговий рік (зима 2014-2015 та весна-літо 2015);
- 3) Перше півріччя 2016-го андерайтингового року (зима 2015-2016 року).

Згідно з даними Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг, станом на 01.02.2016 ліцензію на впровадження страхової діяльності у формі добровільного страхування сільськогосподарської продукції мають 47 страхових компаній (див. Додаток).

Дані для дослідження подали 16 страхових компаній, список яких наведений у Таблиці 1.

¹ Андерайтинговий рік – це рік, який триває від початку сівби озимих культур восени одного календарного року і триває до завершення збирання технічних культур восени наступного календарного року.

² «Агроіншуранс Інтернешнл»: Рынок агрострахования Украины в 2013 году

Таблиця 1

Список компаній, дані яких були використані у дослідженні

№	2014 рік	2015 рік	2016 рік
1	АХА страхування	АХА страхування	АХА страхування
2	РЗУ Україна	РЗУ Україна	РЗУ Україна
3	Аска	Аска	Аска
4	Брокбізнес	Брокбізнес	Брокбізнес (нулі)
5	Інго Україна	Інго Україна	Інго Україна
6	Оранта-січ	Оранта-січ	Оранта-січ
7	Страхові гарантії	Страхові гарантії	-
8	УАСК	УАСК	УАСК (нулі)
9	Універсальна	Універсальна	Універсальна
10	УПСК (нулі)	УПСК	УПСК
11	-	Фініст	-
12	-	Теком	-
13	-	-	ТАС
14	-	-	Здорово
15	-	-	Країна
16	-	Альфа страхування	-
К-ть компаній	10	12	13

Компанія «Альфа страхування» надала свої дані за 2015 рік, але згідно з цими даними компанія не здійснювала страхування сільськогосподарських культур, а мала лише два договори на страхування сільськогосподарських тварин, отже ці дані не були використані в дослідженні.

Страхові компанії «Фініст» та «Теком» подали дані лише за 2015 андерайтинговий рік. Страхові компанії «ТАС», «Здорово» та «Країна» – лише за 2016 андерайтинговий рік. Компанія «Страхові гарантії» – за 2014 та 2015 андерайтингові роки. Ці факти відображають наявність чи відсутність об'ємів страхування аграрних ризиків у цих компаній в певні роки.

Зважаючи на сталість участі у дослідженні більшості компаній, які здійснюють страхування сільськогосподарських ризиків в Україні, а також проведений нами аналіз даних та інформації з відкритих джерел, ми вважаємо, що зібрані дані з невеликою похибкою (до 5%) можуть репрезентувати весь ринок агрострахування в Україні.

2. Загальні показники ринку агрострахування за 2005-2016 роки

Зведені дані за весь період дослідження наведені у Таблиці 2. Дані 2016-го андерайтингового року наведені лише за перше півріччя.

Таблиця 2

Страхування сільськогосподарських культур у 2005-2016 роках

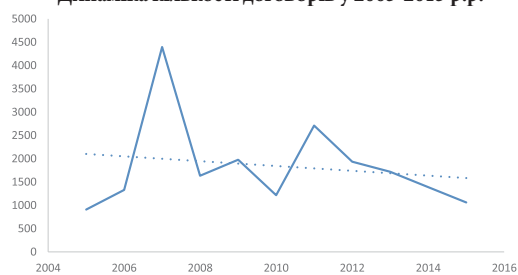
	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016 ³
К-ть договорів	910	1330	4397	1637	1980	1217	2710	1936	1722	1392	1062	272
Площа, тис.га	390	670	2360	1171	510	553	786	727	869	732	689	292
Сума премій, млн.грн.	12.8	28.5	116.7	155.4	42.0	72.1	136.3	130.4	135.4	72.8	77.7	27.6
Субсидія, млн.грн.	5.8	12.5	47.8	72.8	-	-	-	0.086	-	-	-	-
Рівень виплат	н/д	н/д	н/д	н/д	36.5%	50.9%	28.0%	41.0%	9.7%	7.6%	12.9%	-
Середня ставка премій	3.8%	н/д	4.5%	4.9%	3.2%	3.8%	3.7%	3.8%	3.1%	2.4%	2.0%	4.1%
Курс\$/грн. ⁴	5.05	5.05	5.05	5.22	8.00	7.91	7.98	7.99	7.99	12.95	22.91	26.02
Сума премій, млн. \$	2.5	5.6	23.1	29.8	5.3	9.1	17.1	16.3	16.9	5.6	3.4	1.1

Ринок агрострахування на часовому відрізку 2005-2015 років демонструє загальну тенденцію до повільного скорочення. Скорочувалися усі реальні показники діяльності ринку. Як видно з Графіка 1 та Графіка 2, попри певне пожвавлення ринку у 2005-2008 роках через виділення державних субсидій на компенсацію страхових премій, кількість укладених договорів страхування та об'єм застрахованих площ загалом зменшувалися.

³ Дані страхування на зиму 2015-2016.

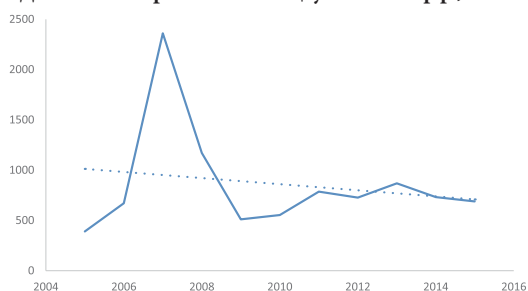
⁴ Офіційний обмінний курс долара США до гривні на кінець жовтня місяця кожного року.

Динаміка кількості договорів у 2005-2015 р.р.

Графік 1

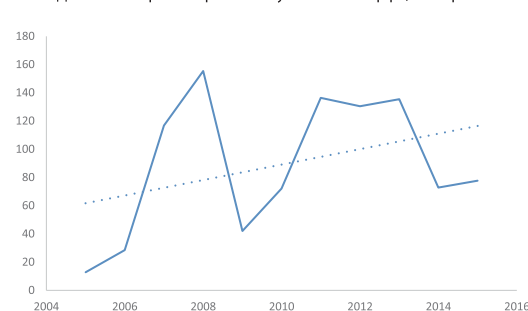
Динаміка застрахованої площі у 2005-2015 р.р., тис.га

Графік 2

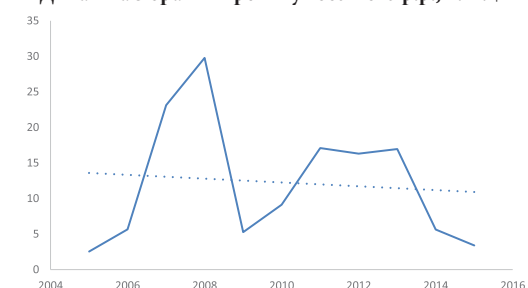
Щодо зібраних страхових премій, то їх сума в гривневому еквіваленті протягом 2005-2015 р.р. зростала (див. Графік 3), проте це зростання є відображенням інфляційних та девальваційних процесів, що відбувалися в цей час в економіці України. Одним зі способів оцінити реальний об'єм ринку агрострахування є його обрахунок у доларах США. Такий підхід є виправданим, оскільки ринок агрострахування слід розглядати в міжнародному контексті як через специфіку страхового ринку, що передбачає міжнародне перестрахування, так і через специфіку аграрного ринку України, що значною мірою орієнтований на експорт. Якщо в якості реального показника зібраних страхових премій ми візьмемо страхові премії в доларах США (див. Графік 4), то побачимо тенденцію до скорочення й обсягу страхових премій.

Динаміка зібраних премій у 2005-2015 р.р., млн.грн.

Графік 3

Динаміка зібраних премій у 2005-2015 р.р., млн. \$

Графік 4

Короткострокові коливання ринку агрострахування:

- З 2005 по 2008 – прискорене зростання ринку, пов'язане з виділенням державної субсидії. Обсяг зібраних страхових премій зріс у цей період у 12 разів;
- 2009 рік – різке скорочення ринку через відміну субсидій. Обсяг зібраних страхових премій скоротився у 6 разів;
- 2009-2013 – зростання середніми темпами, адаптація ринку до роботи в умовах відсутності субсидій, прийняття спеціального Закону з агрострахування⁵, запровадження ліцензування діяльності з добровільного страху-

вання сільськогосподарських ризиків, розвиток нових страхових продуктів, запровадження програми підготовки аварійних комісарів для проведення андеррайтингу та оцінки збитку у агрострахуванні. Обсяг зібраних страхових премій зріс за цей період у 3 рази;

- З 2013 – нове скорочення ринку, спричинене загальним економічним спадом в економіці України.

3. Ринок агрострахування у 2015-му андеррайтинговому році

3.1. Загальна інформація

Загалом у 2015 андеррайтинговому році страхові компанії уклали 1,062 договори страхування. Більша частина цих договорів (75.3%) – це страхування озимих культур від повної загибелі на період перезимівлі (див. Таблицю 8).

Загальна страхова сума за договорами страхування сільськогосподарських культур та багаторічних насаджень, що були укладені у 2015-му андеррайтинговому році, склала 3,969 млн. грн. Сума зібраних страхових премій склала 77.7 млн.грн. Сільськогосподарські культури були застраховані на загальній площі 689.2 тис. га.

Середня ставка страхової премії за весь андеррайтинговий рік склала 2.0%, в тому числі 3.3% – за зимовий період та 1.7% – за період весна-літо.

3.2. Дані за областями

У Таблиці 3 наведені дані зі страхування сільськогосподарських культур у 2015 андеррайтинговому році за областями України.

Таблиця 3

Зведені дані за областями за 2015 андеррайтинговий рік

Область	К-ть договорів	Площа, га	Страхова сума, грн.	Сума премій, грн.	Середня ставка премії, %	Сума премій на гектар, грн./га
АР Крим	0	0	0	0	0	0
Вінницька	130	63 441	474 593 637	9 027 912	1.9%	142
Волинська	24	4 589	11 161 362	439 717	3.9%	96
Дніпропетровська	101	42 782	436 447 652	11 357 045	2.6%	265
Донецька	7	1 592	3 949 510	110 189	2.8%	69
Житомирська	28	15 509	67 502 285	1 487 830	2.2%	96
Закарпатська	3	123	88 064	5 988	6.8%	49
Запорізька	79	34 791	128 217 104	938 582	0.7%	27
Івано-Франківська	11	4 410	45 053 673	1 295 379	2.9%	294
Київська	45	12 563	127 610 298	1 547 327	1.2%	123
Кіровоградська	59	31 198	130 268 446	3 227 309	2.5%	103
Луганська	0	0	0	0	0	0
Львівська	24	6 240	17 251 479	631 043	3.7%	101
Миколаївська	38	25 564	95 405 020	3 444 730	3.6%	135
Одеська	74	56 822	598 039 525	5 460 034	0.9%	96
Полтавська	86	44 149	242 150 266	6 014 919	2.5%	136
Рівненська	13	3 078	3 099 208	130 369	4.2%	42
Сумська	26	15 217	53 988 294	2 035 205	3.8%	134
Тернопільська	74	29 164	165 932 832	5 038 812	3.0%	173
Харківська	55	61 075	169 117 099	5 174 977	3.1%	85
Херсонська	16	7 970	55 012 264	1 800 657	3.3%	226
Хмельницька	80	128 978	555 418 833	11 823 504	2.1%	92
Черкаська	33	20 280	43 669 746	1 381 713	3.2%	68
Чернівецька	14	19 515	58 112 016	1 046 149	1.8%	54
Чернігівська	42	60 147	487 244 956	4 242 798	0.9%	71
Загалом/ Середнє	1 062	689 197	3 969 333 567	77 662 188	2.0%	113

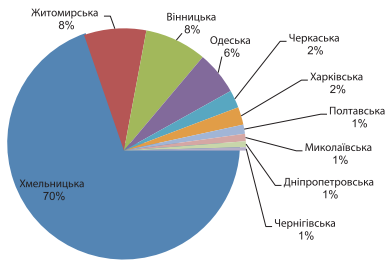
За кількістю укладених договорів на першому місці перебуває Вінницька область (130 договорів), за нею йдуть Дніпропетровська (101), Полтавська (86), Хмельницька (80), Запорізька (79), Одеська (74) та Тернопільська (74).

За показником застрахованої площі лідерство у страхуванні сільськогосподарських культур належить Хмельницькій області (129 тис. га, або 18.7%). Вдвічі менше площі застрахували у Вінницькій (63.4 тис. га, або 9.2%), Харківській (61.1 тис. га, або 8.9%), та Чернігівській (60.1 тис. га, або 8.7%) областях, за якими йдуть Одеська (56.8 тис. га, або 8.2%), Полтавська (44.1 тис. га, 6.4%) та Дніпропетровська (42.8 тис.га, або 6.2%) області.

За об'ємом зібраних премій перше місце посідає Хмельницька область (11.8 млн. грн, або 15.2%). Далі йдуть Дніпропетровська (11.4 млн. грн, або 14.6%), Вінницька (9 млн. грн., або 11.6%), Полтавська (6 млн. грн., або 7.7%), Одеська (5.5 млн. грн., або 7%), Харківська (5.2 млн. грн., або 6.7%) та Тернопільська (5 млн. грн., або 6.5%).

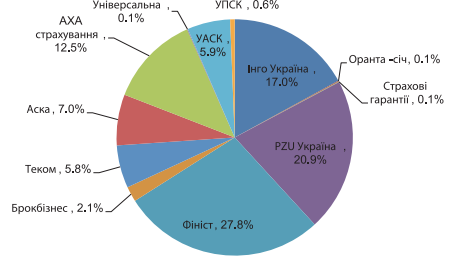
Діаграма 1 демонструє розподіл між областями об'єму страхових виплат. За цим показником першість належить Хмельницькій області, на яку припало 70% виплат. Відзначилися також Житомирська та Вінницька області (8% від загальних виплат кожна), а також Одеська область (6%).

Страхові виплати за областями, 2015 р.

Діаграма 1

Відсоток страхових премій, 2015 р.

Діаграма 4

Не здійснювалося страхування сільськогосподарських культур у 2015 андерайтинговому році у АР Крим та у Луганській області.

3.3. Дані за страховими компаніями

У 2015 андерайтинговому році (зима 2014-2015 та весна-літо 2015 року) страхування сільськогосподарських культур здійснювали 12 страхових компаній. Показники страхування за цей період наведені у Таблиці 4.

Компанії «Фініст» та «Теком» вперше у 2015 андерайтинговому році заявили про себе, в той час як інші компанії мають досить довгу за українськими мірками історію страхування сільськогосподарських ризиків.

Таблиця 4

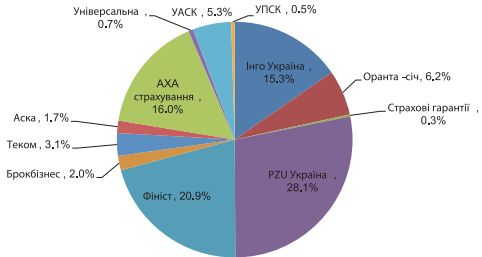
Зведені дані за страховими компаніями за 2015 андерайтинговий рік

Компанія	К-ть договорів	Площа, га	Страхова сума, грн.	Сума премій, грн.	Середня ставка премій, %	Виплати, грн.
АХА страхування	170	114 807	3 457 415 111	9 720 015	2,8%	538 651
PZU Україна	298	138 312	1 180 723 349	16 265 430	1,4%	117 352
Аска	18	9 817	130 793 237	5 407 908	4,1%	224 849
Брокбізнес	21	9 729	71 269 417	1 621 826	2,3%	747 653
Інго Україна	163	200 346	1 024 245 714	13 221 355	1,3%	4 450 238
Оранта-с/с	66	28 227	108 068 801	95 302	0,1%	0
Страхові гарантії	3	2 412	44 863 061	64 860	0,1%	0
Теком	33	67 229	279 055 507	4 541 999	1,6%	3 876 146
УАСК	56	14 024	172 579 439	4 565 777	2,6%	54 210
Універсальна	7	2 255	30 239 436	78 211	0,3%	0
УПСК	5	1 127	14 419 731	478 835	3,3%	0
Фініст	222	100 911	567 334 365	21 600 669	3,8%	0
Загалом	1 062	689 197	3 969 333 567	77 662 188	2,0%	10 009 098

У 2015 році лідером за кількістю укладених договорів страхування стала компанія «PZU Україна» (298 договорів, що складає 28.1% від загальної кількості). За нею йдуть «Фініст» (222 договори, або 20.9%), «АХА страхування» (170 договорів, або 16%) та «Інго Україна» (163 договори, або 15.3%).

Діаграма 2

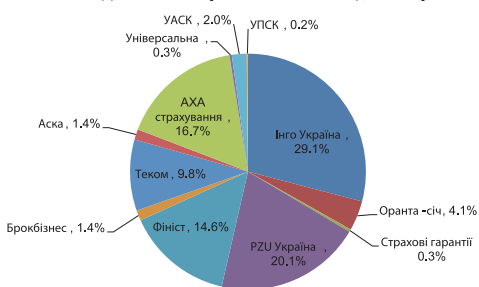
Відсоток укладених договорів, 2015 р.

За об'ємом застрахованої площі лідери ринку розташувалися в такому порядку: «Інго Україна» (200 тис. га, 29.1%), «PZU Україна» (138 тис. га, або 20.1%), страхова компанія «АХА страхування» (115 тис. га, або 16.7%) та «Фініст» (101 тис. га, або 14.6%).

Діаграма 3

Відсоток застрахованої площі, 2015 р.

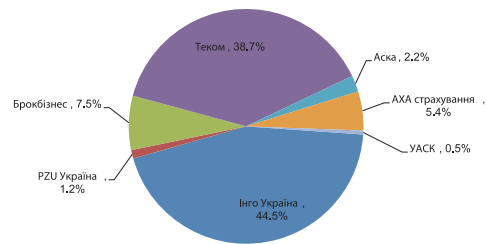

Найбільший об'єм страхових премій збирила страхова компанія «Фініст» (27.8%). За нею йдуть страхові компанії «PZU Україна» (20.9%), «Інго Україна» (17%), «АХА страхування» (12.5%).

У 2015 андерайтинговому році страхові виплати за договорами аграрного страхування здійснили 7 страхових компаній (див. Таблицю 5). Найбільші страхові виплати здійснила страхова компанія «Інго Україна» (4.5 млн. грн., або 44.5% від усього об'єму виплат). Другою за об'ємом виплат стала компанія «Теком» (3.9 млн. грн., або 38.7%). Виплати здійснили також страхові компанії «Брокбізнес» (747.7 тис. грн., або 7.5%), «АХА страхування» (538.7 тис. грн., або 5.4%), Аска (224.8 тис. грн., або 2.2%), «PZU Україна» (117.4 тис. грн., або 1.2%) та УАСК (54.2 тис.грн., або 0.5%). Детальніша інформація щодо виплат наведена у Таблиці 5.

Діаграма 5

Відсоток здійснених виплат, 2015 р.

Таблиця 5

Рівень виплат страхових компаній у 2015-му андерайтинговому році

Компанія	Сума виплат (зима), грн.	Сума виплат (весна-літо), грн.	Сума виплат загальна, грн.	Частка у виплатах по ринку, %	Збитковість, %
Теком	3 876 146	0	3 876 146	38,7%	85,3%
Брокбізнес	0	747 653	747 653	7,5%	46,1%
Інго Україна	3 563 500	886 738	4 450 238	44,5%	33,7%
АХА страхування	538 651	0	538 651	5,4%	5,5%
Аска	0	224 849	224 849	2,2%	4,2%
УАСК	54 210	0	54 210	0,5%	1,2%
PZU Україна	44 100	73 252	117 352	1,2%	0,7%
Загалом/середня	8 076 606	1 932 492	10 009 098	100,0%	12,9%

3.4. Дані за сільськогосподарськими культурами

У 2015 андерайтинговому році (зима 2014-2015 та весна-літо 2015 року) здійснювалося страхування 18 видів сільськогосподарських культур. Показники страхування за цей період, відсортовані у порядку спадання обсягу зібраних страхових премій, наведені у Таблиці 6.

Таблиця 6

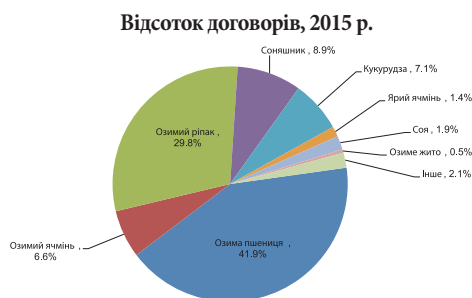
Зведені дані за с/г культурами за 2015 андерайтинговий рік

Культура	К-ть договорів	Площа, га	Страхова сума, грн.	Сума премій, грн.	Середня ставка премій, %	Сума премій на гектар, грн./га
Озима пшениця	445	400 659	1 812 156 239	48 971 614	2,7%	122
Озимий ріпак	316	86 194	254 596 086	7 761 799	3,0%	90
Соняшник	94	43 378	591 472 112	7 462 542	1,3%	172
Кукурудза	75	59 440	482 889 062	5 288 682	1,1%	89
Соя	20	46 171	409 134 945	3 302 279	0,8%	72
Озимий ячмінь	70	20 358	76 899 535	2 171 568	2,8%	107
Цукровий буряк	6	24 858	260 173 158	1 343 194	0,5%	54
Ярий ячмінь	15	2 795	20 982 501	463 427	2,2%	166
Горох	5	1 008	15 219 621	217 521	1,4%	216
Озиме жито	5	1 310	4 647 365	212 019	4,6%	162
Яра пшениця	1	502	9 639 168	176 397	1,8%	351
Льон	2	1 460	21 580 278	111 354	0,5%	76
Гречка	1	236	1 888 755	82 161	4,3%	348
Сорго	3	596	4 189 485	65 661	1,6%	110
Овочі, сад	1	43	2 625 380	28 879	1,1%	676
Ярий ріпак	1	94	813 746	2 929	0,4%	31
Яра гірчиця	2	95	426 132	160	0,04%	2
Усього	1 062	689 197	3 969 333 567	77 662 188	2,0%	113

Агострахованіє

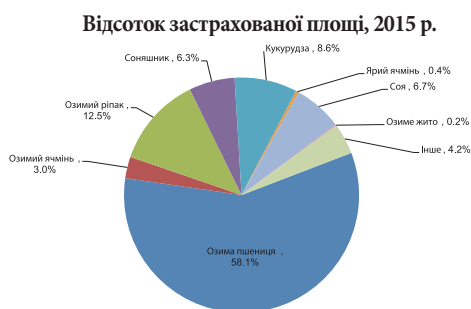
Більшість договорів було укладено на страхування озимої пшениці (445 договорів, або 41.9%). Активно страхували також озимий ріпак (316 договорів, або 29.8%), соняшник (94 договори, або 8.9%), кукурудзу (75 договорів, або 7.1%), озимий ячмінь (70 договорів, або 6.6%).

Діаграма 6

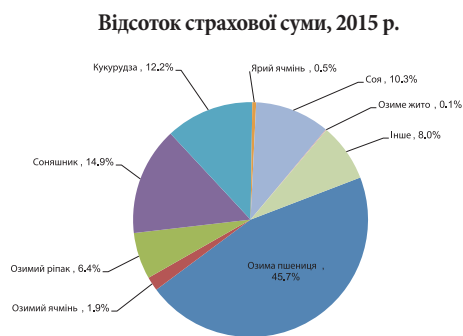
Найбільше площ було застраховано також під озимую пшеницею (401 тис. га, або 58.1%) та озимим ріпаком (86 тис. га, або 12.5%). Далі йдуть кукурудза (59 тис. га, або 8.6%), соя (46 тис. га, або 6.7%) та соняшник (43 тис. га, або 6.3%).

Діаграма 7

Обсяг страхової відповідальності за сільськогосподарськими культурами розподілився таким чином (див. Діаграму 8): першість належить договорам зі страхування озимої пшениці (1.812 млн. грн., або 45.7% від усієї страхової суми ринку), друге місце посідає соняшник (591 млн. грн., або 14.9%), третє – кукурудза (483 млн. грн., або 12.2%), четверте – соя (409 млн. грн., або 10.3%).

Діаграма 8

Найбільше страхових премій було зібрано за договорами страхування озимої пшениці (49.0 млн. грн., або 63.1% від усіх зібраних з ринку премій), далі йдуть озимий ріпак (7.8 млн. грн., або 10.0%), соняшник (7.5 млн. грн., або 9.6%) та кукурудза (5.3 млн. грн., або 6.8%). Всі дані представлені на діаграмі 9.

Діаграма 9

Найбільший обсяг виплат у 2015 андерайтинговому році був здійснений за договорами страхування озимої пшениці (7.5 млн. грн., або 75.1% від усіх страхових виплат). Далі йде кукурудза (1.1 млн. грн., або 10.7%), озимий ріпак (0.7 млн. грн., або 7.4%), соняшник (0.5 млн. грн., або 5.3%) та озиме жито (0.1 млн. грн., або 1.4%). Ці дані, а також збитковість договорів страхування за сільськогосподарськими культурами наведена у Таблиці 7.

Таблиця 7

Таблиця 7

Рівень виплат за страховими культурами у 2015-му андерайтинговому році

Культура	Сума виплат, грн.	Частка у виплатах по ринку, %	Збитковість за культурою, %
Озима пшениця	7 520 239	75.1%	15.4%
Кукурудза	1 073 948	10.7%	20.3%
Озимий ріпак	745 093	7.4%	9.6%
Соняшник	531 250	5.3%	7.1%
Озиме жито	138 569	1.4%	65.4%
Загалом/середня	10 009 098	100.0%	12.9%

3.5. Страхові продукти

За інформацією, наданою страховими компаніями, у 2015 андерайтинговому році вони уклали договори за страховими продуктами, описаними у Таблиці 8. Як видно з таблиці, переважна кількість договорів, які дали 93.9% зібраних страхових премій, – це договори страхування озимих культур від повної загибелі на період перезимівлі.

Таблиця 8

Дані за основними продуктами страхування посівів культур у 2015 році

Програма	Відсоток договорів	Відсоток застрахованої площі	Відсоток страхової суми	Відсоток зібраних премій
Повна загибель	75.3%	51.1%	44.5%	93.9%
Поіменовані ризики	7.0%	5.4%	10.8%	0.1%
Повна загибель + весняні заморозки	14.1%	42.1%	43.8%	5.7%
Часткова та повна загибель + весняні заморозки	3.6%	1.4%	0.9%	0.3%
Загалом	100.0%	100.0%	100.0%	100.0%

3.6. Участь страхових компаній у програмах фінансування сільгоспвиробників

У Таблиці 9 наведена загальна інформація щодо участі страхових компаній у програмах фінансування сільгоспвиробників у 2015 андерайтинговому році. Як видно з таблиці, договори, укладені в рамках участі страхових компаній у програмах Аграрного фонду та ДПЗКУ, складають приблизно 24% від усіх договорів, застраховані площі та обсяг страхової відповідальності – відповідно 18% та 20% загальної страхової відповідальності ринку. Водночас, частка зібраних страхових премій складає 51% від загального об'єму ринку, а частка у виплатах – 11%. Середня ставка премії за 2015 рік за договорами, укладеними в рамках програм фінансування сільгоспвиробників у 2015 році, склала 3.8%.

Таблиця 9

Участь у програмах фінансування сільгоспвиробників у 2015 році

Показник	Аграрний фонд	ДПЗКУ	Загалом через програми	Відсоток до загального обсягу
К-ть договорів	230	24	254	23.9%
Застрахована площа, га	111 152	11 158	122 310	18.0%
Страхова сума, грн.	713 664 991	48 693 570	762 358 560	19.8%
Страхові премії, грн.	27 530 041	1 509 177	29 039 218	51.2%
Сума відшкодування, грн.	224 849	784 293	1 009 142	10.9%

4. Ринок агрострахування у 2016-му андерайтинговому році: перше півріччя

4.1. Загальна інформація

Зі страхових компаній, дані яких враховані у дослідженні попереднього (2015) андерайтингового року, у цьогорічному дослідженні не взяли участь компанії «Страхова гарантія», «Теком» та «Фініст». Водночас, додалися компанії «ТАС», «Здорово» та «Країна». Страхова компанія «Брокбізнес» надала свої дані, проте, згідно з цими даними вона не уклала договорів на страхування сільськогосподарських культур на зиму 2015-2016 р.р.

Восени 2015 року страхові компанії уклали 309 договорів страхування. Більша частина цих договорів (91.7%) – це страхування озимих культур від повної загибелі на період перезимівлі (див. Таблицю 13).

Загальна страхова сума за договорами страхування посівів озимих культур та багаторічних насаджень, що були укладені восени 2015 року, склала 895.4 млн. грн. Сума зібраних страхових премій склала 36.8 млн.грн. Посіви озимих культур були застраховані на загальній площі 343.4 тис. га.

4.2. Дані за областями

У Таблиці 10 наведені дані зі страхування сільськогосподарських культур у першому півріччі 2016 андерайтингового року за областями України.

Таблиця 10

Зведені дані за областями за перше півріччя 2016-го андерайтингового року

Область	К-ть договорів	Площа, га	Страхова сума, грн.	Сума премій, грн.	Середня ставка премій, %	Сума премій на гектар, грн./га
АР Крим	0	0	0	0	0	0
Вінницька	22	13 006	46 786 427	2 245 030	4.8%	173
Волинська	1	400	1 400 000	65 660	4.7%	164
Дніпропетровська	10	7 198	19 789 046	1 053 650	5.3%	146
Донецька	5	2 101	2 776 500	131 443	4.7%	63
Житомирська	21	10 151	30 351 349	1 192 120	3.9%	117
Закарпатська	0	0	0	0	0	0
Запорізька	5	2 069	9 985 506	109 807	1.10%	53
Івано-Франківська	6	1 935	6 772 745	311 546	4.6%	161
Київська	5	1 471	3 934 862	192 606	4.9%	131
Кіровоградська	12	11 142	16 855 524	663 259	3.9%	60
Луганська	3	3 452	12 134 325	635 839	5.2%	184
Львівська	8	11 607	44 793 065	1 331 506	3.0%	115
Миколаївська	9	17 334	54 169 934	2 669 981	4.9%	154
Одеська	12	6 395	13 759 215	533 071	3.9%	83
Полтавська	40	53 898	104 519 004	6 161 547	5.9%	114
Рівненська	4	1 225	4 285 951	198 437	4.6%	162
Сумська	23	34 340	86 817 732	3 577 713	4.1%	104
Тернопільська	24	17 748	51 203 669	1 587 445	3.1%	89
Харківська	18	24 129	66 364 368	2 081 080	3.1%	86
Херсонська	12	26 491	93 192 432	4 781 535	5.1%	180
Хмельницька	27	62 085	134 011 443	3 894 445	2.9%	63
Черкаська	11	5 977	9 632 084	349 352	3.6%	58
Чернівецька	5	3 224	11 526 796	499 335	4.3%	155
Чернігівська	26	26 024	70 334 850	2 504 924	3.6%	96
Усього	309	343 402	895 396 826	36 771 331	4.1%	107

За кількістю укладених договорів на першому місці перебуває Полтавська область (40 договорів), за нею з приблизно однаковою кількістю договорів йдуть Хмельницька (27), Чернігівська (26), Тернопільська (24), Сумська (23) та Вінницька (22) області.

За показником застрахованої площі лідерство у страхуванні сільськогосподарських культур належить Хмельницькій області (62.1 тис. га, або 18% усієї застрахованої площі). За нею йде Полтавська область (53.9 тис. га, або 16%), Сумська (34.3 тис. га, або 10%), Херсонська (26.5 тис.га, або 8%), Чернігівська (26.0 тис. га, або 8%), та Харківська (24.1 тис. га, або 7%).

За об'ємом зібраних премій на першому місці перебуває Полтавська область (6.2 млн. грн., або 17%). За нею у списку Херсонська (4.8 млн. грн., або 13%), Хмельницька (3.9 млн. грн., або 11%), Сумська (3.6 млн. грн., або 10%), Миколаївська (2.7 млн. грн., або 7%), Чернігівська (2.5 млн. грн., або 7%), Вінницька (2.2 млн. грн., або 6%) та Харківська (2.1 млн. грн., або 6%).

4.3. Дані за страховими компаніями

У першому півріччі 2016 андерайтингового року страхування сільськогосподарських культур здійснювали 10 страхових компаній. Показники страхування за цей період наведені у Таблиці 11.

Таблиця 11

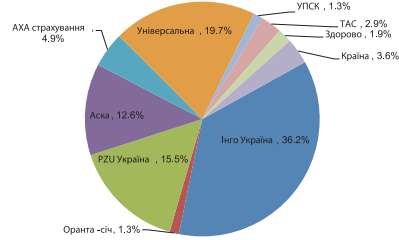
Зведені дані за страховими компаніями за 2016 андерайтинговий рік

Компанія	К-ть договорів	Площа, га	Страхова сума, грн.	Сума премій, грн.	Середня ставка премій, %
АХА страхування	15	15 826	46 728 643	2 196 246	4.7%
PZU Україна	48	17 533	47 620 673	2 218 723	4.7%
Аска	39	77 966	119 219 023	5 966 934	5.0%
Здорово	6	9 151	32 082 328	1 520 949	4.7%
Інго Україна	112	142 808	369 824 227	11 206 443	3.0%
Країна	11	2 810	10 027 857	698 434	7.0%
Оранта-січ	4	1 460	7 855 056	3 711	0.05%
ТАС	9	2 621	6 629 075	309 637	4.7%
Універсальна	61	71 181	248 252 883	12 313 137	5.0%
УПСК	4	2 045	7 157 061	337 116	4.7%
Загалом	309	343 402	895 396 826	36 771 331	4.1%

Загалом страхові компанії уклали восени 2015 року 309 договорів страхування. Лідером за кількістю договорів стала компанія «Інго Україна» (112 договорів, що складає 36.2% від загальної кількості). За нею йдуть «Універсальна» (61 договір, або 19.7%), «PZU Україна» (48 договорів, або 15.5%), «Аска» (39 договорів, або 12.6%) та «АХА страхування» (15 договорів, або 4.9%).

Діаграма 11

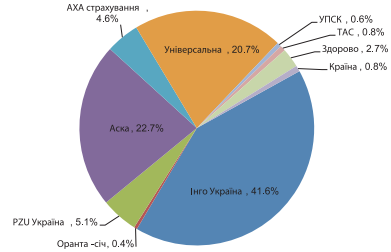
Відсоток укладених договорів, 2016 р.

За об'ємом застрахованої площі лідери ринку розташувалися в такому порядку: з великим відривом йде страхова компанія «Інго Україна» (142.8 тис. га, або 41.6% від усієї застрахованої площі). За нею йдуть «Аска» (78.0 тис. га, або 22.7%), «Універсальна» (71.2 тис. га, або 20.7%), «PZU Україна» (17.5 тис. га, або 5.1%) та «АХА страхування» (15.8 тис. га, або 4.6%).

Діаграма 12

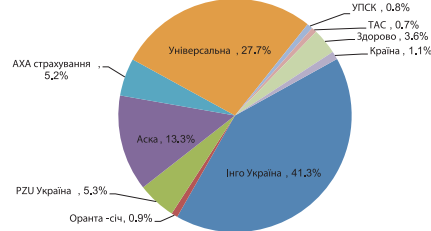
Відсоток застрахованої площі, 2016 р.

Діаграма 13 демонструє розподіл страхової відповідальності між страховими компаніями за договорами аграрного страхування у першому півріччі 2016 андерайтингового року. Ми бачимо, що структура відповідальності у грошовому вимірі загалом співпадає зі структурою розподілу між страховими компаніями застрахованих площ.

Діаграма 13

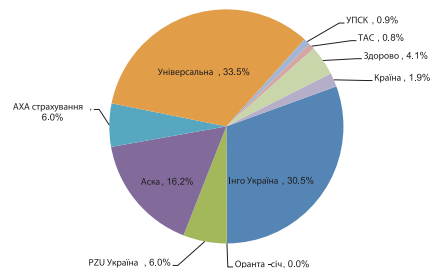
Відсоток страхової суми, 2016 р.

Найбільший об'єм страхових премій збрала страхова компанія «Універсальна» (12.3 млн. грн., або 33.5%), далі за якою йдуть «Інго Україна» (11.2 млн. грн., або 30.5% від усіх премій), «Аска» (6.0 млн. грн., або 16.2%), та дві компанії з практично однаковим показником зібраних премій – «PZU Україна» та «АХА страхування» (2.2 млн. грн., або 6% кожна).

Діаграма 14

Відсоток страхової премії

4.4. Дані за сільськогосподарськими культурами

Загальні дані страхування за сільськогосподарськими культурами представлені у Таблиці 12. Восени 2015 року аграрії страхували озиму пшеницю, озимий ріпак, озимий ячмінь та озиме жито.

Таблиця 12

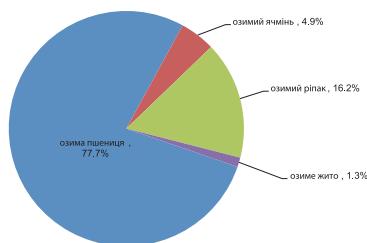
Зведені дані за с/г культурами за 2016 андерайтинговий рік

Культура	К-ть договорів	Площа, га	Страхова сума, грн.	Сума премій, грн.	Середня ставка премії, %	Сума премій на гектар, грн./га
Озима пшениця	240	315 554	805 870 442	33 521 300	4.20%	106
Озимий ріпак	50	19 834	66 586 865	2 527 876	3.80%	127
Озимий ячмінь	15	7 040	19 545 430	592 837	3.00%	84
Озиме жито	4	975	3 394 089	129 318	3.80%	133
Усього	309	343 402	895 396 826	36 771 331	4.10%	107

Більшість договорів було укладено на страхування озимої пшениці (240 договорів, або 77.7%) та озимого ріпаку (50 договорів, або 16.2%). Менше страхували озимий ячмінь (15 договорів, або 4.9%) та озиме жито (4 договори, або 1.3%).

Діаграма 15

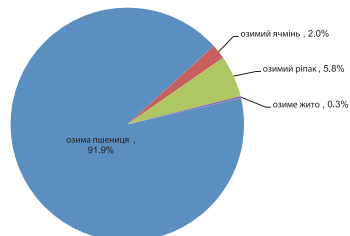
Кількість договорів, 2016 р.

Найбільше площ було застраховано під озимом пшеницею (315.6 тис. га, або 91.9% від усієї застрахованої площі) та озимим ріпаком (19.8 тис. га, або 5.8%). Далі йдуть озимий ячмінь (7.0 тис.га, або 2.0%) та озиме жито (975 га, або 0.3%).

Діаграма 16

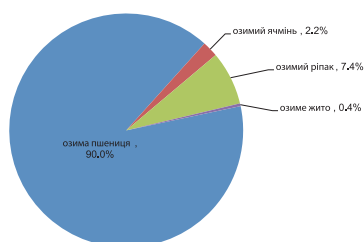
Застрахована площа, 2016 р.

Діаграма 17 демонструє розподіл страхової відповідальності за договорами страхування сільськогосподарських культур у першому півріччі 2016 андерайтингового року. Ми бачимо, що структура відповідальності у грошовому вимірі загалом співпадає зі структурою розподілу застрахованих площ між страховими культурами.

Діаграма 17

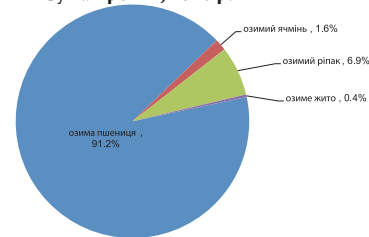
Страхова сума, 2016 р.

Найбільше страхових премій у першому півріччі 2016 андерайтингового року було зібрано з договорів страхування озимої пшениці (33.5 млн. грн., або 91.2%) та озимого ріпаку (2.5 млн. грн., або 6.9%). Менше – з договорів страхування озимого ячменю (593 тис. грн., або 1.6%) та озимого жита (129 тис. грн., або 0.4%). Ці дані представлені на Діаграмі 18.

Діаграма 18

Сума премій, 2016 р.

4.5. Страхові продукти

У першому півріччі 2016-го андерайтингового року страхові компанії пропонували сільгоспвиробникам страхові продукти, представлені у Таблиці 13. Як видно з таблиці, основну масу договорів склали продукти страхування озимих культур від повної загибелі на період перезимівлі.

Таблиця 13

Дані за основними програмами страхування посівів культур восени 2015 року

Програма	Відсоток договорів	Відсоток застрахованої площі	Відсоток страхової суми	Відсоток зібраних премій
Повна загибель	91.7%	80.4%	88.4%	97.9%
Страхування врожаю озимих культур на весь період вирощування (продукти МФК)	1.5%	0.6%	0.1%	1.8%
Повна загибель + весняні заморозки	6.8%	19.0%	11.5%	0.3%
Загалом	100.0%	100.0%	100.0%	100.0%

4.6. Участь страхових компаній у програмах фінансування сільгоспвиробників

Таблиця 14 містить загальну інформацію щодо участі страхових компаній у програмі фінансування сільськогосподарських виробників через Аграрний Фонд. За даними, поданими страховими компаніями, за програмою Аграрного Фонду, вони уклали 87 договорів, що складає 35.4% загальної кількості. Зауважимо, що тут враховані лише ті договори, які були укладені на зимовий період. Загальна кількість договорів, укладених за програмами Аграрного Фонду, може бути більшою. Повні дані за весь 2016 андерайтинговий рік ми представимо у наступному дослідженні.

Таблиця 14

Участь у програмах Аграрного Фонду у першому півріччі 2016 року

Показник	Абсолютна	У відсотках до загального показника по ринку
К-ть договорів	122	39.5%
Страхова сума, грн.	519 224 402	58.0%
Страхові премії, грн.	22 941 106	62.4%
Застрахована площа, га	119 068	34.7%

5. Висновки

1. Дослідження показало, що протягом 2005-2015 років ринок агрострахування в Україні мав тенденцію до повільного скорочення. Скорочувалися усі реальні показники страхування – кількість укладених договорів, обсяг застрахованих площ та реальний обсяг зібраних премій.

2. Водночас, за період з 2009 по 2016 рік ринок зазнав суттєвих змін, що покращили якісні характеристики ринку. Це, зокрема, прийняття спеціального Закону про агрострахування, запровадження ліцензування діяльності з добровільного страхування сільськогосподарських ризиків, розвиток нових страхових продуктів, запровадження програми підготовки аварійних комісарів для проведення андерайтингу та оцінки збитку у агрострахуванні.

3. Станом на лютий 2016 року страхування сільськогосподарських ризиків здійснює приблизно п'ята частина від тих компаній, які отримали ліцензію на цей вид страхування. Навіть ті компанії, які протягом багатьох років присутні на ринку агрострахування, в певні

роки утримуються від здійснення цього виду страхування або мають незначні об'єми.

4. Водночас, є сталий перелік страхових компаній, які протягом багатьох років демонструють відданість цьому виду страхування та готові розвивати цей бізнес. Ринок перебуває в очікуванні змін, які мали би дати поштовх його розвитку.

5. Ринок використовує невеликий набір страхових продуктів. Домінує страхування озимих культур від повної загибелі на період перезимівлі. Відсутнє повноцінне мультиризикове страхування врожаю ярих культур та озимих культур на весняно-літній період. Майже не використовуються продукти страхування врожаю на весь цикл вирощування. В той же час, така ситуація створює підґрунтя та можливості для розширення лінійки страхових продуктів.

6. Середня ставка страхової премії протягом 2005-2015 років демонструє сталу тенденцію до зменшення. Це можна пояснити дією одного з наведених нижче факторів:

- Використанням страхових продуктів, що покривають невеликий перелік малоймовірних ризиків. Так, через те, що у весняно-літній період переважно страхують від граду та вогню, а основні ризики, що складають справжню загрозу для виробників не покриваються, середня ставка премії на період весна-літо у 2015 році склала лише 1.7%;

- Використанням франшизи замість страхового покриття. У цьому випадку страхова сума не дорівнює обсягу страхової відповідальності страховика (є більшою за цей обсяг), а отже ставка страхової премії є штучно заниженою і не відображає реального співвідношення між страховою премією та обсягом прийнятої страхової відповідальності;

- Використанням в деяких випадках формального страхування при отриманні кредиту або в інших ситуаціях, коли укладення страхового договору є умовою для здійснення інших операцій.

7. Причиною того, що на ринку не реалізуються продукти мультиризикового страхування на весняно-літній період та, зокрема, не покривається такий системний ризик, як посуха, є об'єктивно висока вартість цих продуктів. Отже, ринок агросстрахування потребує посилення системних зусиль зі сторони держави щодо його розвитку, зокрема, вдосконалення регулювання та надання підтримки цьому сектору.

8. Не дивлячись на поточну складну макроекономічну та фінансову ситуацію в Україні, ринок агросстрахування доводить свою життєздатність та потенціал для подальшого розвитку.

Додаток

Станом на 01.02.2016 ліцензію на провадження страхової діяльності у формі добровільного страхування сільськогосподарської продукції мають наступні страхові компанії:

№ п/п	Назва страхової компанії
1	Приватне акціонерне товариство «Страхова компанія «СТРАХОВІ ГАРАНТІ»
2	Приватне акціонерне товариство Євро-Азіатська Страхова компанія «Фініст»
3	Приватне акціонерне товариство «Страхова компанія «БРОКБІЗНЕС»
4	Приватне акціонерне товариство «Українська аграрно-Страхова компанія»
5	Приватне акціонерне товариство «Українська Акціонерна Страхова компанія АСКА»
6	Товариство з додатковою відповідальністю «Страхове товариство «ДОМІНАНТА»
7	Приватне акціонерне товариство «Страхова компанія «СТАТУС»
8	Публічне акціонерне товариство «Страхова компанія «Оранта-Січ»
9	Приватне акціонерне товариство «Акціонерна Страхова компанія «ІНГО Україна»
10	Товариство з додатковою відповідальністю «Страхова компанія «АГРОПОЛІС»
11	Приватне акціонерне товариство «Страхова компанія «ПЗУ УКРАЇНА»
12	Товариство з додатковою відповідальністю «Страхова компанія «ДОМІНАНТ»
13	Приватне акціонерне товариство «Страхова компанія «ПРОВІДНА»
14	Приватне акціонерне товариство «Страхова компанія «ЮНІСОН-ГАРАНТ»
15	Приватне акціонерне товариство «Страхова компанія «АХА СТРАХУВАННЯ»
16	Приватне акціонерне товариство «Страхова компанія «АЕЛІА»
17	Приватне акціонерне товариство «УКРАЇНЬКА ПОЖЕЖНО – СТРАХОВА КОМПАНІЯ»
18	Приватне акціонерне товариство «Страхова компанія «ЗДОРОВО»
19	Приватне акціонерне товариство «Страхова компанія «АЛЬФА СТРАХУВАННЯ»
20	Приватне акціонерне товариство «Страхова компанія «УКРІНСТРАХ»
21	Приватне акціонерне товариство «Страхова компанія «ТЕКОМ»
22	Приватне акціонерне товариство «Страхова група «Ю.БІ.АЙ»
23	Товариство з додатковою відповідальністю «Страхова компанія «Укрфінполіс»
24	Приватне акціонерне товариство «Страхова компанія «Універсальна»
25	Приватне акціонерне товариство «Страхове товариство «ЛІЛЧІВСЬКЕ»
26	Товариство з додатковою відповідальністю «Страхова компанія «ПСК-ЗАХІД»
27	Товариство з додатковою відповідальністю «Страхова компанія «НАДІЙНА»
28	Приватне акціонерне товариство «Страхова компанія «АРСЕНАЛ СТРАХУВАННЯ»
29	Приватне акціонерне товариство «Страхова компанія «УКРАЇНЬКА СТРАХОВА ГРУПА»
30	Приватне акціонерне товариство «ЄВРОПЕЙСЬКИЙ СТРАХОВИЙ АЛЬЯНС»
31	Приватне акціонерне товариство «Страхова компанія «КРАЇНА»
32	Приватне акціонерне товариство «Страхова компанія «ЕТАЛОН»
33	Приватне акціонерне товариство «Страхова компанія «ЕНЕСТРА»
34	Приватне акціонерне товариство «Страхова група «ІАС»
35	Приватне акціонерне товариство «Страхова компанія «ВУСО»
36	Приватне акціонерне товариство «Страхове товариство «СТРОЙПОЛІС»
37	Товариство з додатковою відповідальністю «Страхова компанія «ГЛОМТОМ»
38	Приватне акціонерне товариство «Страхова компанія «ІНГОССТРАХ»
39	Приватне акціонерне товариство «Страхове товариство «ГАРАНТІЯ»
40	Приватне акціонерне товариство «УКРАЇНЬКИЙ СТРАХОВИЙ КАПІТАЛ»
41	Приватне акціонерне товариство «Страхова компанія «ПЛАНЕТА»
42	Приватне акціонерне товариство «Страхова компанія «ГАРАНТ-СИСТЕМА»
43	Приватне акціонерне товариство «Страхова компанія АСКО-ДОНБАС ПІВНІЧНИЙ»
44	Приватне акціонерне товариство «Страхова компанія «СТАР-ПОЛІС»
45	Товариство з додатковою відповідальністю «Страхова компанія «НА ВСЯКИЙ ВИПАДОК»
46	Приватне акціонерне товариство «Страхова компанія «МИР»
47	Публічне акціонерне товариство «Страхова компанія «МЕГА-ГАРАНТ»

МІЖНАРОДНА АГРОПРОМИСЛОВА ВИСТАВКА З ПОЛЬОВОЮ ДЕМОНСТРАЦІЄЮ ТЕХНІКИ

AGROEXPO 2016

29 вересня - 1 жовтня
Кіровоград

www.ukragroexpo.com